

COLLI, Giorgio (2008).

Platón político.

Madrid: Siruela, 206 p.

Traduïda al castellà per Jordi Raventós.

(Títol original: *Platone político*, publ. per Adelphi Edizioni, Milà, 2007).

3 capítols amb una nota editorial d'Enrico Colli i una introducció de Miguel Morey.

Platón político és l'edició corregida i madurada de la tesi doctoral de Giorgio Colli. Amb només 22 anys, Colli ens ofereix una lectura lineal del pensament polític platònic, un comentari seguit que pretén captar la seva totalitat a partir de la interpretació filosòfica de la vida de Plató i de moltes altres riqueses del contingut dels diàlegs que no li passen desapercebudes. Però el llibre de Colli no és simplement una investigació biogràfica que reconstrueix a la perfecció —i amb la claredat estimulant del seu estil literari— la situació política viscuda per Plató, el cercle de persones que freqüentava o les experiències polítiques en què va participar. La seva presentació del pensament polític platònic està animada per un zel reformador. Pregonament insatisfet de la visió sistemàtica de Schleiermacher i Zeller, i no volent refugiar-se en l'evolucionisme de Grote, Colli fa un esforç per no desmarcar-se de la línia interpretativa seguida per Wilamowitz i en part per Barker, que fa del problema polític el nucli decisiu de les aspiracions vitals de Plató.

La intenció del llibre és comprendre el pensament polític de Plató tal com Plató el viu, és a dir, des de la tensió permanent entre l'ideal del filòsof, allò que viu íntimament com el bé, i l'expressió d'aquesta vivència a través dels diàlegs. El Plató de Colli ja no és un savi, sinó un filòsof: el coneixement ja no es tanca en la visió silenciosa del bé, sinó que s'obre a una forma discursiva que pretén actuar en el món. Malgrat el que hom pugui pensar d'aquesta tesi, la qüestió de fons que planteja va profundament a l'arrel del problema de l'escriptura platònica. El llibre de

Colli mostra certament que aquesta qüestió és la que exigeix l'atenció més seriosa de tot lector que no vulgui confondre Plató amb una doctrina política específica: com a forma d'expressió d'un ideal inexpressable, els diàlegs platònics són polítics en ells mateixos.

Colli fa d'aquesta intuïció genial la base de la seva interpretació i és, sens dubte, l'aportació més atractiva de la seva tesi doctoral. Però en embarcar-se en l'aventura juvenil d'un llibre sobre el pensament polític de Plató, suposa que aquest pensament és essencialment l'expressió de la seva vida i comet l'error de fonamentar tota la interpretació en aquesta suposició. Colli no dóna cap motivació filosòfica a l'esforç genuïnament històric de comprendre Plató tal com ell es comprengué a si mateix; quan se'l posa a estudiar pren com a base les notícies biogràfiques dels seus viatges a Sicília, les successives decepcions de què van acompanyades, i opta per construir el seu itinerari vital en un drama de tres actes.

L'obertura ens mostra els efectes de la iniciació socràtica, la presència d'una crisi mística (tal com es percep al *Gòrgies* i, més tard, al *Fedó* i al *Teetet*) i l'apropament de Plató al sistema educatiu i polític dels pitagòrics, que conclou amb la fundació de l'Acadèmia i l'ideal polític expressat en la fórmula «el govern dels filòsofs» de *La república*; al segon acte, després del segon viatge a Sicília, assistim a la desconfiança platònica envers l'educació i la progressiva desvalorització de la filosofia davant de l'absolutisme il·lustrat del vertader polític (com és el d'*El polític*); el desenllaç té lloc després de la trobada final amb Dio-

nís el Jove, que li mostra la cara espantosa del poder autocràtic i la necessitat d'un estudi realista de les institucions legals d'Atenes a les *Lleis*.

Segons Colli, el Plató de *La república* creu en l'ideal d'un govern racional de la ciutat i subordina la realitat política al paradigma del filòsof-rei. En la desfeta de la ciutat —després de la Guerra del Peloponès i de la Tirania dels Trenta— Plató passa a la decepció en l'assoliment d'aquest ideal i a conformar-se amb una reglamentació de la vida política que no confia la seva precària estabilitat en l'aparició del sobirà savi d'*El polític*, l'ideal del qual encara és realitzable però intransmissible. Després de l'últim viatge a Sicília, l'ideal del filòsof resta subordinat a la immediatesa de la vida política i ja només es pot acceptar sota el manteniment estricte d'un codi legal com el que s'expressa en *Les lleis*.

El problema d'emprar un esquema evolutiu com el de Colli és que distreu del que els diàlegs mateixos estan dient, de la seva funció dramàtica, del paper dels personatges, i els fa emmudir. És prou significatiu el desconeixement de la situació concreta de cadascun dels diàlegs. Colli ens parla al primer acte d'una possible harmonia natural entre filosofia i política en termes platònics. Però segons *La república*, obra en la qual Plató tracta aquest problema més extensament que en cap altre lloc, el «descens» del filòsof és a causa del constrenyiment o de la força, i aquest tipus de constrenyiment només és legítim en l'ordre social perfecte: en una societat imperfecta, el filòsof no està probablement compromès amb qualsevol tipus d'activitat política, sinó que optarà sobretot per una existència privada.

Al segon acte, el filòsof i l'home polític s'han escindit i Plató es veu obligat a

combinar el saber polític entès com a saviesa divina amb el saber polític entès com a tècnica. El *Polític* vol reconciliar Dió amb Dionís el Jove, però Colli mai no s'atura a meditar l'ambigüitat que presenta aquesta caracterització de la política com a saber: Colli l'identifica massa prematurament quan el diàleg no deixa clar com distingir el polític vertader i tampoc no determina allò de què pròpiament s'ocupa.

Finalment, Colli reemplaça simplement el regne dels filòsofs en Plató, és a dir, el regne d'un tipus específic d'home, pel regne dels polítics o legisladors que han d'oferir un codi escrit a les ciutats. S'adona que el filòsof no té cabuda a *Les lleis*, però no explica per què al final del diàleg Plató el torna a introduir sota la forma d'un consell nocturn. Tampoc no li preocupa que l'educació a la ciutat de les lleis estigui condemnada a no dependre únicament de la persuasió, sinó també de l'ús de la força. És possible que Colli es prengui massa seriosament el diàleg, que el vulgui alliberar de la filosofia i no vegi que els protagonistes de *Les lleis* són com nens que juguen a ser legisladors sense ser-ho realment.

Per acabar, tot i que la interpretació de Colli és molt seductora, la seva capacitat d'aclariment del pensament polític de Plató resulta ben mins a si la comparem amb les zones de foscor que hi deixa. Hi ha un gran esforç en el llibre per reconèixer en la vida de Plató la pròpia evolució del pensament polític. Però la mancança més gran d'aquesta manera de fer és que l'objecte de la recerca —la unitat interna de la seva filosofia política— és el que se sostreu al seu esquema interpretatiu.

Nemrod Carrasco
Universitat de Barcelona